

Deurneseweg 24 te Ommel

rapport 3151

Deurneseweg 24 te Ommel (gemeente Asten)

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

J.A.G. van Rooij

Colofon

ADC Rapport 3151

Deurneseweg 24 te Ommel (gemeente Asten)

Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteur: J.A.G. van Rooij

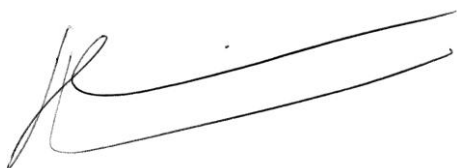
In opdracht van: dhr. H. Janssen

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 9 oktober 2012

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

J. Huizer

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033-299 81 81

Fax 033-299 81 80

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	8
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	13
3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	13
3.1 Plan van Aanpak	13
3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	14
3.3 Conclusies	15
4 Aanbeveling	16
Literatuur	17
Geraadpleegd kaartmateriaal	17
Geraadpleegde websites	17
Lijst van afbeeldingen en tabellen	17
 Bijlage 1 Boorgegevens	

Samenvatting

In opdracht van dhr. H. Janssen heeft ADC ArcheoProjecten in augustus 2012 ten behoeve van de sloop van de huidige stallen en vervolgens nieuwbouw van twee woningen een bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Deurneseweg 24 te Ommel (gemeente Asten).

Volgens het bureauonderzoek bevindt het plangebied zich op een dekzandrug en bestaat de ondergrond uit hoge bruine enkeerdgronden (plaggendek). In het hele plangebied kunnen derhalve archeologische resten verwacht worden vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Gezien de reeds aangetroffen archeologische resten ten zuidwesten van het plangebied, worden met name resten verwacht uit de perioden IJzertijd en Romeinse tijd.

Teneinde deze verwachting te toetsen werd in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd.

Op basis van het veldonderzoek is vanaf gemiddeld 120 cm –mv en dieper intact dekzand (C-horizont; Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden) aangetroffen. Hierop is een scherpe grens zichtbaar naar een ca. 40 cm dikke omgewerkte humeuze laag met weinig tot veel gele vlekken. Deze gele vlekken zijn afkomstig van de onderliggende laag. Vanaf gemiddeld 85 tot 20 cm –mv is een humeuze laag aanwezig, die geïnterpreteerd kan worden als een mogelijk plaggendek. Gezien de aanwezigheid van sintels in deze laag, is de humeuze laag naar verwachting recent. De bovenste 20 cm wordt geïnterpreteerd als bouwvoor.

Het bovenstaande houdt in dat eventuele aanwezige archeologische resten niet meer intact aanwezig zijn. Deze verstoring van de bodem houdt zeer waarschijnlijk verband met de bouw van de huidige varkensstallen. Bij de bouw van de toekomstige woningen, zal buiten de huidige verstoorte grond weinig grond verstoord worden, aangezien de woningen worden gebouwd op de funderingen van de huidige varkensstallen. Deze stallen zijn voorzien van mestkelders.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in de zone met een hoge archeologische verwachting (categorie 3 en 4).¹ Voor deze verwachting geldt onderzoeksplicht bij plangebieden groter dan 250 m² en waarbij de bodem dieper dan 40 cm –mv verstoord wordt. Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.2).² Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Asten heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

In het voorliggende rapport wordt een onderzoek beschreven waarvoor de volgende administratieve gegevens gelden:

Oprachtgever:	Dhr. H. Jansen
Soort onderzoek:	Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Aanleiding:	Bouw twee woningen
Locatie:	Deurneseweg 24
Plaats:	Ommel
Gemeente:	Asten
Provincie:	Noord-brabant
Kadastrale gegevens:	Onbekend
Kaartblad:	52C
Oppervlakte plangebied	Plangebied ca. 1,6 ha. en het bouwblok ca. 4500 m ² .
Coördinaten:	180.390 / 382.263; 180.413 / 382.568; 180.540 / 382.492; 180.486 / 382.421; 180.461 / 382.444.
Bevoegde overheid:	Gemeente Asten
Contactpersoon namens de bevoegde overheid:	Mevr. M. Roojakkers-Thijsse
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	53006
ADC-projectcode:	4140418
Auteur:	J.A.G. van Rooij
Autorisatie:	J. Huizer
Periode van uitvoering:	Augustus 2012
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identificer.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-vd49-0x
Beoordeeld door	M. van der Wee en F.P. Kortlang

¹ Hessing, *et al.* 2012.kaartbijlage 8; Kortlang 2012.

² SIKB 2010.

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
 - Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
 - Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 800 m rondom het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland:

Aard ingreep:	Sloop huidige stallen en vervolgens bouw van twee woningen
Wijze fundering:	Onbekend
Onderkeldering:	De stallen zijn voorzien van 200 cm diepe mestkelders; de nieuw te bouwen woningen worden naar verwachting niet onderkelderd. ³
Diepte bodemverstoring:	Minimaal 40 cm -mv
Oppervlakte bodemverstoring:	Ca. 2150 m ²
Verwachte wijziging grondwaterstand:	Onbekend
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	Onbekend
Toekomstige ligging verharding:	Onbekend

Op het perceel zal de huidige bebouwing in de vorm van varkensstallen gesloopt worden en vervolgens nieuwbouw van twee woningen plaats vinden.⁴

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁵	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden (oude nomenclatuur Formatie van Twente, dekzand ;Tw3)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁶	Dekzandruggen met of zonder landbouwdek (3L5).
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ⁷	Hoge zwarte enkeerdgronden met leemarm en zwak lemig fijn zand (zEZ21-VIII)
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ⁸	Ca. 24,5 m =NAP

Binnen het plangebied is volgens de geologische kaart dekzand aanwezig. Dit dekzand behoort tot de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden.⁹ Deze afzettingen zijn gevormd gedurende de laatste ijstijd (Weichselien, 120.000 - 10.000 jaar BP). In de laatste ijstijd heerste er in Nederland een zeer koud en continentaal klimaat. Het landschap bestond uit een poolwoestijn waarin amper vegetatie voorkwam. Hierdoor had de wind vrij spel in het verplaatsen van zand en silt. Over een groot deel van Nederland werd een pakket kalkloos en fijnkorrelig dekzand afgezet. Er ontstonden duidelijke lokale hoogteverschillen, waarbij gebieden met reliëfverschillen kleiner dan 1,5 meter dekzandplateaus en hoger gelegen gebieden dekzandruggen genoemd worden. Het plangebied bevindt zich op de flank van een dekzandrug, al dan niet bedekt met een oud landbouwdek. Volgens beelden van het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland) bevindt het plangebied zich op een hoogte van 24,5 m + NAP, ongeveer 3 m lager dan het hoogste punt van de dekzandrug (afb. 3).¹⁰

Bodemkundig gezien worden binnen het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden (plaggendek/esdek) verwacht:

³ Informatie verkregen van de opdrachtgever

⁴ Van de Water 2012.

⁵ Toorn 1976.

⁶ Alterra 2003.

⁷ Divers 1975.

⁸ <http://www.ahn.nl/viewer>

⁹ De Mulder, *et al.* 2003.

¹⁰ <http://www.ahn.nl>

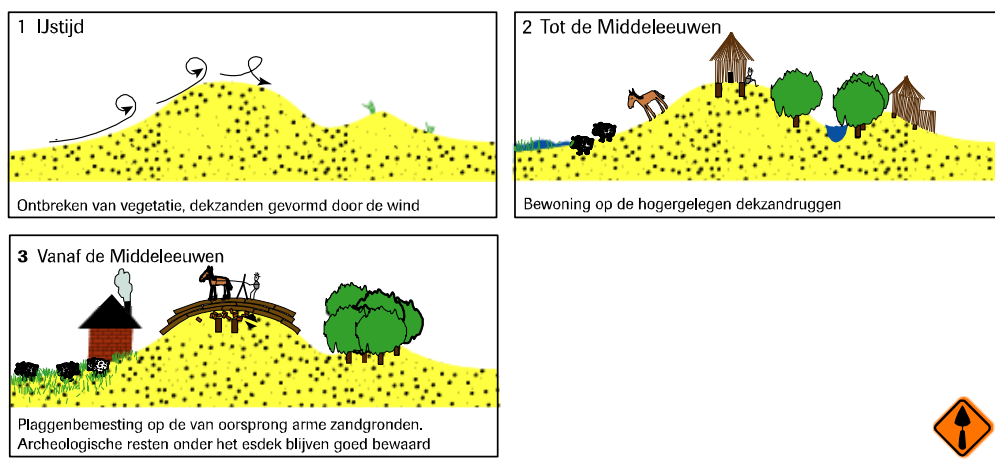

De ontwikkeling van een esdek

De Nederlandse zandgebieden bestaan uit een reliëfrijk landschap met hogergelegen dekzandruggen en tussenliggende vlakten. De dekzandruggen zijn ontstaan in de laatste ijstijd, toen Nederland een koud en droog klimaat had. Het was hier een poolwoestijn en er was vrijwel geen vegetatie, waardoor de wind vrij spel had en voor grootschalige zandverstuivingen heeft gezorgd. De richting van deze dekzandruggen, die andere afzettingen afdekken, is bepaald door de overheersende windrichting gedurende de ijstijden. De tussenliggende vlakten worden doorsneden door beken.

Deze dekzandruggen zijn al bewoond geweest vanaf de laatste ijstijd (ca. 10.000 jaar geleden). Deze gebieden waren aantrekkelijk omdat ze hoog en droog liggen. Het zijn echter van oorsprong arme zandgronden waar landbouw weinig zinvol is. Al aan het begin van onze jaartelling is men daarom begonnen met bemesting. In de Middeleeuwen woonden de mensen vooral op de flanken van de dekzandruggen en ze hebben op de hogergelegen delen gewassen verbouwd. Vanaf dat moment zijn de landbouwgronden op de dekzandruggen intensief bemest met potstalmest die vermengd werd met heideplaggen. De mest verzamelden de boeren in de stallen waar de schapen voornamelijk in de winter verbleven.

Deze oude bouwlandgronden worden ook wel esdekken genoemd. Gebieden met een esdek zijn archeologisch interessant omdat zij oudere archeologische resten op de dekzandruggen afdekken. Onder deze essen zijn deze resten vaak goed bewaard gebleven. In de loop der eeuwen zijn door het ploegen typische bolvormige akkers ontstaan die nog steeds goed herkenbaar zijn in het landschap.

Over het algemeen behoren de Limburgse en Brabantse esdekken tot de oudste van Nederland. In dit van oudsher dichtbevolkt gebied werden vanaf 1350-1450 voor het eerst plaggen gebruikt voor de akkerbouw.¹¹

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

In het onderzoeksgebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld (zie afbeelding 4):

Onderzoeks- meldings-nr	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
8.199 ¹²	Booronderzoek op 560 m ten noorden van het plangebied.	In het onderzoeksgebied zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Het bodemprofiel bestond veelal uit ongeroerde, veraarde vlieveengronden.	Geen vervolgonderzoek noodzakelijk
38.948	Booronderzoek op 830 m ten noordoosten van het plangebied.	Geen archeologische indicatoren	Geen vervolgonderzoek noodzakelijk

¹¹ Van Doesburg, *et al.* 2007.

¹² Hijma 2004.

Onderzoeks- meldings-nr	Soort onderzoek	Resultaat	Advies
41.580	Bureauonderzoek op 870 m ten noordwesten van het plangebied	In het gebied bevinden zich mogelijk archeologische resten	Geadviseerd wordt om binnen de beide deelgebieden een archeologische begeleiding uit te laten voeren.
41.954 ¹³	Booronderzoek op 920 m ten zuidwesten van het plangebied	Binnen het plangebied is de bodem dusdanig verstoord, dat geen intacte archeologische resten meer worden verwacht. Op basis van het onderzoek, was het voor de bevoegde overheid niet mogelijk om een afgewogen advies te formuleren.	Door het adviesbureau werd geadviseerd om het plangebied vrij te geven. De beoordelaar heeft geadviseerd om vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven uit te laten voeren.
45.167	Bureauonderzoek op 290 m ten noordoosten van het plangebied.	Onbekend	onbekend

Waarnemingsnr	Omschrijving	Datering ¹⁴	Opmerking
414.894 (370 m ten zuidwesten van het plangebied)	Meerdere fragmenten aardewerk, glas en ijzer.	IJZ-LME	Meerdere archeologische resten uit vanaf mogelijk het Paleolithicum, maar het merendeel uit de IJzertijd en Romeinse tijd. Aangekomen tijdens niet-archeologisch werkzaamheden (ontgroning). Dit betreft geen professioneel archeologisch onderzoek.

In ARCHISII zijn voor het onderzoeksgebied geen AMK-terreinen, vondstmeldingen en relevante gebouwde monumenten geregistreerd.

Op de landelijke, provinciale en gemeentelijke verwachtings-/beleidskaarten staat de volgende archeologische verwachting voor het plangebied aangegeven:

Bron	Verwachting	Toelichting
IKAW	hoog	Vanwege de ligging op een dekzandrug
Cultuurhistorische waardenkaart Noord-Brabant ¹⁵	Nvt	Geen additionele informatie
Gemeentelijke beleidskaart ¹⁶	hoog	Op grond van het gemeentelijke beleid valt het plangebied in de zone met een hoge archeologische verwachting (categorie 3 en 4). Voor deze verwachting geldt onderzoeksplicht bij plangebieden groter dan 250 m ² en waarbij de bodem dieper dan 40 cm –mv verstoord wordt (afb. 4).

Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Asten bevint het plangebied zich in een gebied met een hoge archeologische verwachting. Deze is gebaseerd op de aanwezigheid van een enkeerdgrond (afb. 5).

¹³ Van Rooij & Holl 2010.

¹⁴ Voor een verklaring van de afkortingen, zie tabel 1.

¹⁵ <http://brabant.esrinl.com/chw/>

¹⁶ Hessing, *et al.* 2012. kaartbijlage 8; Kortlang 2012.

In de omgeving van het plangebied zijn in het verleden meerdere archeologische onderzoeken uitgevoerd, met een wisselend resultaat. Ca. 350 m ten zuidwesten van het plangebied zijn tijdens ontgroningen in 1998 archeologische resten aangetroffen. Op 30 december werd vastgesteld dat over een lengte van ongeveer 100 meter en een breedte van ruim 10 m het esdek was verwijderd. Met name het begin van de sleuf bevatte veel vondstmateriaal uit de IJzertijd. In totaal zijn ongeveer 120 scherven uit de IJzertijd, vijf scherven uit de Romeinse tijd en een aantal scherven uit latere perioden. Ook is in het vlak een karrenspoor uit de Late Middeleeuwen herkend.¹⁷

In dit onderzoek is geen contact opgenomen met een heemkundevereniging of gebiedsspecialisten.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut ¹⁸	1811-1832	Het plangebied bevindt zich ten noordoosten van een gehucht genaamd Ommelsche Bosch, juist ten oosten van een doorgaande weg en is in gebruik als bos.
Bonnekaart ¹⁹	1895	Het plangebied lijkt in cultuur gebracht en is in gebruik als weiland. In het gebied is geen bebouwing aanwezig
Bonnekaart	1917-1927	In het uiterste westen is bebouwing aanwezig in de vorm van een woonhuis. Het overige deel is in gebruik als weiland (afb. 5).
Bonnekaart	1936	In het westelijke deel. Langs de doorgaande weg, is een tweede bebouwing aanwezig
Topografische kaart ²⁰	1958-1967	Gehele bouwblok bebouwd
Topografische kaart ²¹	1987	De naam Ommelsche Bosch niet meer weergegeven. Het gehele bouwblok is bebouwd; huidige situatie

Volgens de eerste gedetailleerde kaart van het plangebied (kadastrale minuut uit 1811-1832) bevindt het plangebied zich juist ten noordoosten van een gehucht genaamd Ommelsche Bosch, ten oosten van een doorgaande weg en is zelf bebost. Deze bebossing in het gebied lijkt in ieder geval vanaf het eind van de 19^e eeuw te zijn verdwenen en werd het in gebruik genomen als weiland.

Vanaf de eerste kwart van de 20^e eeuw is in het westelijke deel bebouwing aanwezig (afb. 6). In de loop der jaren breidt de bebouwing zich in het westelijke deel uit. De huidige situatie is in 1987 bereikt.

2.3.5 Beschrijving huidig gebruik

Het plangebied is momenteel in het noordelijke deel bebouwd met een varkenshouderij met stallen en bedrijfsgebouwen. Het merendeel van de stallen is voorzien van mestkelders. De vloeren van de kelders bevinden zich op minimaal 80 cm –mv.²²

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC. Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt dat alleen ter hoogte van het huidige woonhuis (in het noordwestelijke deel) enkele kabels richting het westen lopen.²³

¹⁷ Melding ontgroning Ommel, J.F. van der Weerden, 1998; geen nadere informatie bekend.

¹⁸ Kadaster 1811-1832.

¹⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1895-1936

²⁰ Bureau Militaire Verkenningen 1895-1936

²¹ Bureau Militaire Verkenningen 1895-1936

²² Van de Water 2012.

²³ Klick-Melding 12G242296

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag “Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?” kan als volgt worden beantwoord:

Volgens het bureauonderzoek bevindt het plangebied zich op een dekzandrug en bestaat de ondergrond uit hoge bruine enkeerdgronden (plaggendek). In het hele plangebied kunnen derhalve archeologische resten verwacht worden vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Gezien de reeds aangetroffen archeologische resten ten zuidwesten van het plangebied, worden met name resten verwacht uit de perioden IJzertijd en Romeinse tijd.

Het vondstniveau wordt verwacht onderin het plaggendek en in de top van de oorspronkelijke C-horizont; hier wordt ook wel van ‘cultuurlaag’ gesproken: een doorwerkte oude bodem tussen het esdek en de ongeroerde ondergrond met kleine fragmenten aardewerk, natuursteen, vuursteen of houtskool.²⁴ Archeologische sporen zullen zich naar verwachting bevinden tot ongeveer 25 cm in de top van de C-horizont. Organische resten (zoals bot, hout, leder en textiel) zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. De beperkte beschikbare gegevens laten niet toe, het complextypen en de omvang van de verwachte resten nader te specificeren.

In het plangebied zal het reeds aanwezige agrarische bedrijf worden omgevormd naar twee woningen. Hierbij zal sloop van de huidige bebouwing en vervolgens nieuwbouw plaatsvinden. Door de bouw van de varkenshouderij is de bodem naar verwachting verstoord geraakt. In hoeverre dit rondom de huidige bebouwing van toepassing is, is nog onbekend.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*
nee
- *Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?*
ADC ArcheoProjecten adviseert om rondom de huidige bebouwing een verkennend archeologisch onderzoek uit te voeren.

3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.1 Plan van Aanpak

3.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserende veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.4. Het inventariserend veldonderzoek vond plaats door middel van een verkennend booronderzoek. Op 3 augustus werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd.

Op basis van een telefonisch gesprek tussen de opdrachtgever en de adviseur namens de gemeente Asten, is besloten om alleen het bouwblok te onderzoeken door middel van een verkennend booronderzoek.

Omdat op deze locatie een type archeologische vindplaatsen wordt verwacht dat zich door middel van een booronderzoek niet goed laat opsporen is het doel van dit onderzoek het verkennen van de bodemopbouw. Daarmee toetsen we voor eventuele archeologische vindplaatsen de volgende delen van de gespecificeerde verwachting:

²⁴ Groenewoudt 1994.

1. de landschappelijke en/of geologische context van eventuele archeologische vindplaatsen
2. de diepteligging ervan
3. de conservering

Dit leidt voor onderhavig onderzoek tot de volgende hypothesen:

- Ad 1. In het plangebied bevindt zich een enkeerdgrond.
Ad 2. Aan de basis van het plaggendek bevindt zich dekzand
Ad 3. Dit niveau is naar verwachting niet aangetast door bodemverstoringen.

Door het uitvoeren van dit verkennend booronderzoek kan alsnog een uitspraak worden gedaan over de vraag of, en zo ja, waar er al dan niet nog archeologische resten worden verwacht in het plangebied.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld:

- Is / zijn de hierboven genoemde hypothese(n) juist?
- Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?
- Is het plangebied voldoende onderzocht?
- Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek is nodig om te komen tot een selectiebesluit?
- Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, opgraven, begeleiden)?

3.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het vaststellen van de juistheid van de in par. 3.1.2 genoemde hypothesen is de volgende onderzoeksmethode het meest geschikt:

Aantal boringen:	acht
Boorgrid:	Verspreid over het plangebied
Diepte boringen:	Minimaal 25 cm in het onverstoorde dekzand, maximaal 200 cm -mv
Boormethode:	Edelman met diameter 7cm / guts met diameter 3cm (handmatig)
Bemonstering:	Versnijden en verbrokkelen

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.²⁵ De X- en Y-coördinaten worden bepaald aan de hand van de lokale topografie en ingemeten met behulp van een meetlint. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.2.1 Veldinspectie

Het door middel van boringen onderzochte deel van het plangebied is voor het overgrote deel bebouwd met varkenstallen, die zijn voorzien van een mestkelder. In het zuidoostelijke deel van het bouwblok is een mestopslag aanwezig. Tussen de stallen zijn plaatselijk betonverhardingen aanwezig.

3.2.2 Lithologische beschrijving

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 7. De boorgegevens worden gepresenteerd in Bijlage 1.

²⁵ Bosch 2005; Normalisatie-Instituut 1989.

In het plangebied zijn over het algemeen de volgende bodemlagen onderscheiden:

Pakket	Diepte (cm –mv)	Omschrijving	Interpretatie
1	0-20/40	Zwak humeus, zwak siltig en matig fijn zand, dat overwegend lichtbruingrijs van kleur is. plaatselijk bevat deze laag baksteenfragmenten.	Bouwvoor
2	20/40-75/90	Zwak humeus, matig fijn en zwak siltig zand, dat bruingrijs van kleur is. In boringen 3 en 8 zijn in deze laag sintels aanwezig.	Opgebrachte grond, mogelijk plaggendek
3	75/90-105/130	Zwak siltig, matig fijn en zwak humeus bruingeel zand, dat weinig tot veel gele vlekken bevat	Omgewerkte grond / menglaag opgebrachte grond en C-horizont
4	105/130 – 130/160	Zwak siltig, matig fijn en geel tot oranjegeel zand. Plaatselijk is deze laag roestig. De grens met de bovenliggende laag wordt als scherp gekenmerkt.	C-horizont; dekzand

Gezien de diepteligging van de C-horizont, was het niet mogelijk om handmatig proefputten te graven.

3.2.3 Interpretatie

Volgens de gespecificeerde verwachting uit het bureauonderzoek bevindt het plangebied zich op een dekzandrug en bestaat de ondergrond uit hoge bruine enkeerdgronden (plaggendek). In het hele plangebied kunnen derhalve archeologische resten verwacht worden vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd.

Op basis van het veldonderzoek is vanaf gemiddeld 120 cm –mv en dieper intact dekzand (C-horizont; Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden) aangetroffen. Hierop is een scherpe grens zichtbaar naar een ca. 40 cm dikke omgewerkte humeuze laag met weinig tot veel gele vlekken. Deze gele vlekken zijn afkomstig van de onderliggende laag. Vanaf gemiddeld 85 tot 20 cm –mv is een humeuze laag aanwezig, die geïnterpreteerd kan worden als een mogelijk plaggendek. Gezien de aanwezigheid van sintels in deze laag, is het plaggendek naar verwachting plaatselijk vergraven. De bovenste 20 cm wordt geïnterpreteerd als bouwvoor.

In het bouwblok is een mogelijk vergraven plaggendek aanwezig, waaronder een 40 cm dikke omgewerkte laag aanwezig is, waarin zich brokken C-horizont bevinden. De grens naar de C-horizont is scherp. Archeologisch houdt het bovenstaande in dat eventuele aanwezige archeologische resten niet meer intact aanwezig zijn. Deze verstoring van de bodem houdt zeer waarschijnlijk verband met de bouw van de huidige varkensstallen.

Bij de bouw van de toekomstige woningen, zal weinig additionele grond verstoord worden, aangezien deze worden gebouwd op de funderingen van de huidige varkensstallen.²⁶ Deze stallen zijn voorzien van mestkelders.

3.3 Conclusies

De in de Inleiding gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Is / zijn de genoemde hypothese(s), zoals vermeld in de specifieke archeologische verwachting, juist?*

In het bouwblok is een mogelijk plaggendek aangetroffen. Gezien de vondst van sintels in deze laag, zal het dek naar verwachting plaatselijk vergraven zijn. Onder het plaggendek is een 40 cm dikke verstoorde laag aanwezig, met brokken C-horizont. De grens naar de C-horizont wordt als scherp gekenmerkt.

²⁶ Mondelinge mededeling opdrachtgever.

- *Moet de specifieke archeologische verwachting worden aangepast? Zo ja, op welke wijze?*
Gezien de bodemverstoring in het bouwblok, worden geen intacte archeologische resten meer verwacht. Wel kunnen nog de basis van diepe archeologische sporen aanwezig zijn.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht?*

Ja

- *Zo ja, welk selectiebesluit kan worden genomen (vrijgeven, behoud in situ, opgraven, begeleiden)?*

De bodem in het bouwblok is geheel verstoord. Ook zal bij de bouw van de toekomstige woningen weinig additionele grond worden verstoord. ADC ArcheoProjecten adviseert derhalve om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Altera, 2003: *Digitale Geomorfologische Kaart van Nederland*.
- Berg, M.M. van den & E.A. Hatzmann, 2006: *Water en archeologisch erfgoed*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 30).
- Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Divers, 1975: *Blad 52 Oost Venlo*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Doesburg, J. van, M. de Boer, J. Deeben, B.J. Groenewoudt & T. de Groot (red.), 2007: *Essen in zicht. Essen en plaggendekken in Nederland: onderzoek en beleid*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 34).
- Groenewoudt, B.J., 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 17).
- Hessing, W.A.M., E. Eimermann, M.J.P. Gouw & R. Quack, 2012: *Gemeentelijke archeologiekaart van Asten 2012*. V692).
- Hijma, M.P., 2004: *Astense Aa, Corridor Haamackers; Inventariserend archeologisch veldonderzoek Karterende fase*. (BAAC-Rapport 04.262).
- Kadaster, 1811-1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel de grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Noord-Brabant, Asten, Sectie B, blad 01*. .
- Kortlang, F., 2012: *Archeologiebeleid gemeente Asten; Naar een implementatie van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg in het gemeentelijk beleid*. Eindhoven Rapport 1005).
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & Th.E. Wong (red.), 2003: *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten (Geologie van Nederland deel 7).
- Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Rooij, J.A.G. van & J. Holl, 2010: *De Loo 2 te Ommel (gemeente Asten)*. Amersfoort (ADC Rapport 2407).
- SIKB, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Toorn, J.C. van den, 1976: *Blad Venlo West (52 W)*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Van de Water, A, 2012: *Deurneseweg 45 te Ommel (gemeente Asten); Advies Archeologie*. (ArchAeO projectnummer 12022).

Geraadpleegd kaartmateriaal

Bureau Militaire Verkenningen, (1895-1936): *Asten, blad 693, 1:25.000*.

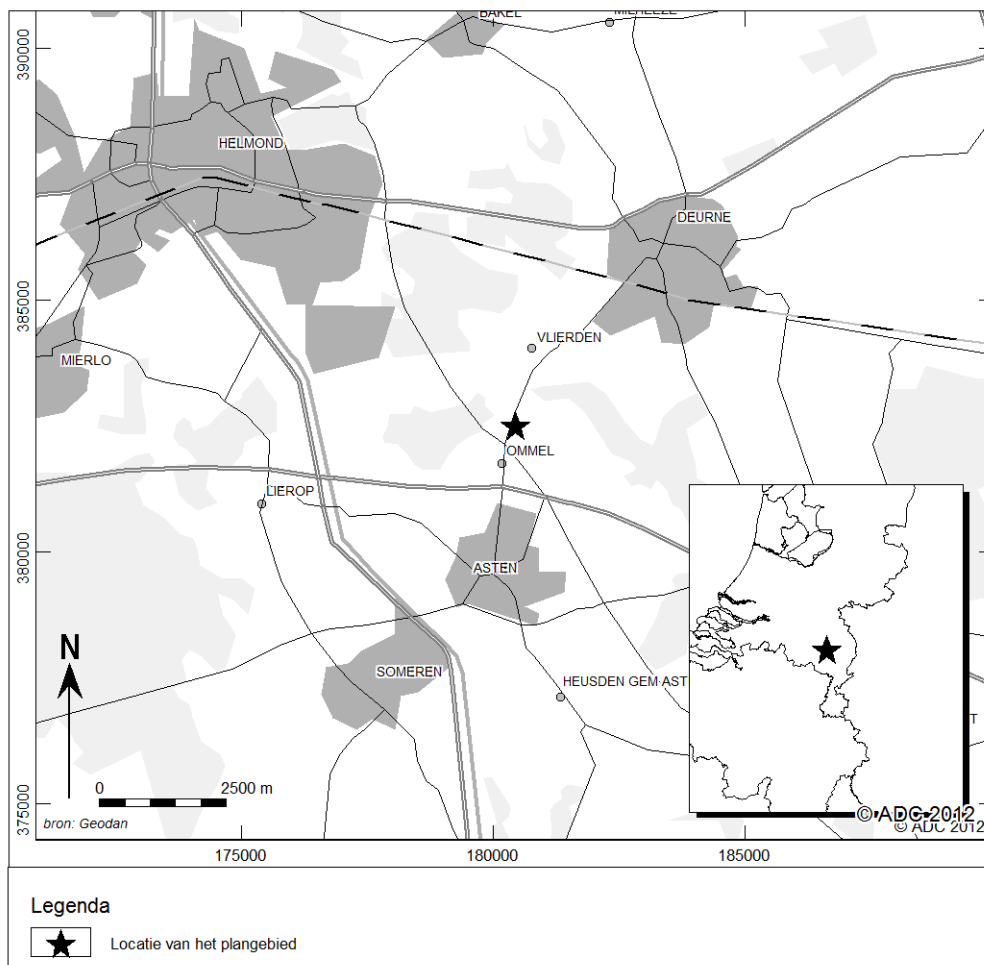
Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl/viewer>
<http://www.watwaswaar.nl>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
- Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3 Het AHN geprojecteerd op het plangebied
- Afb. 4 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen
- Afb. 5 Locatie van het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Asten
- Afb. 6 Bonnekaart uit 1917
- Afb. 7 Boorpuntenkaart

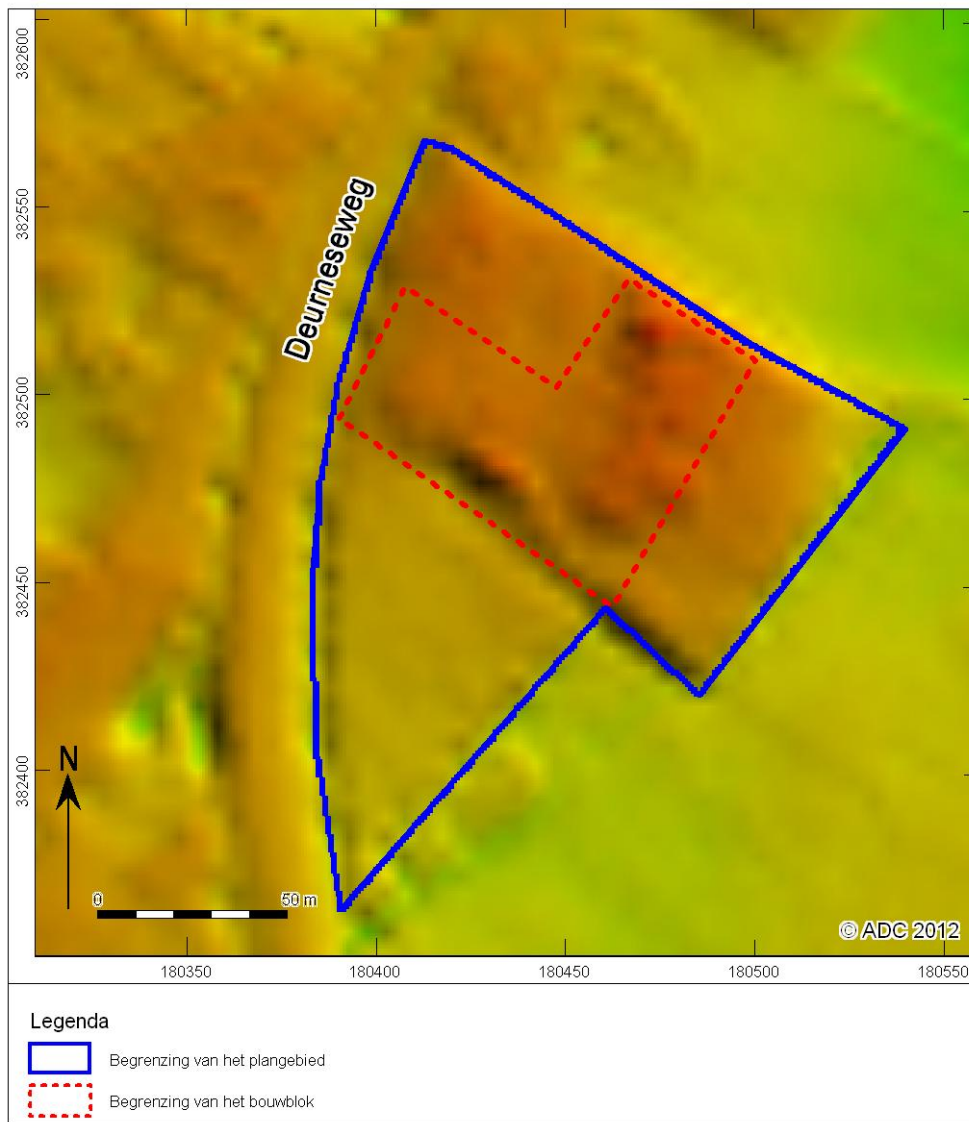
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

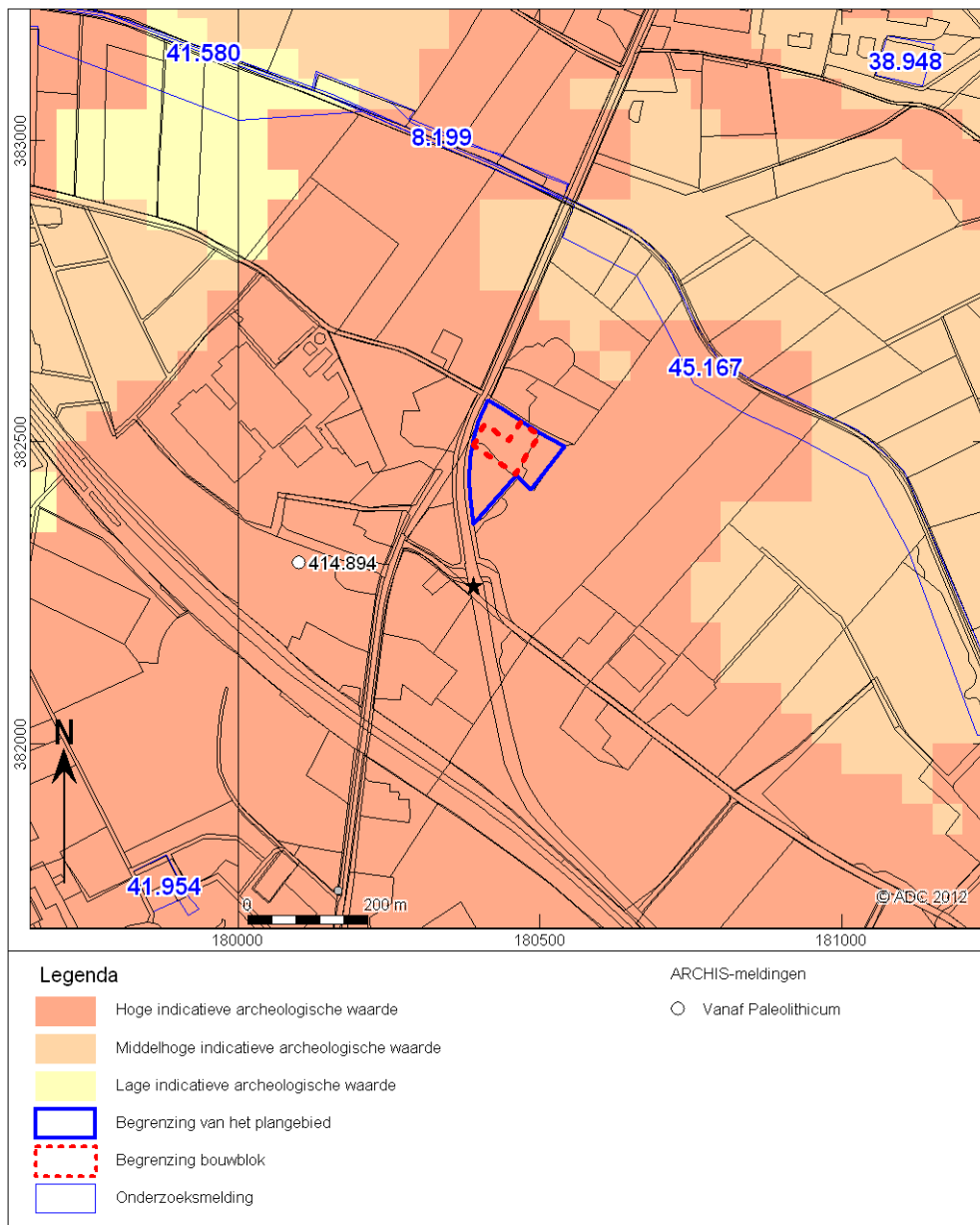
Afb. 1 Locatie van het plangebied

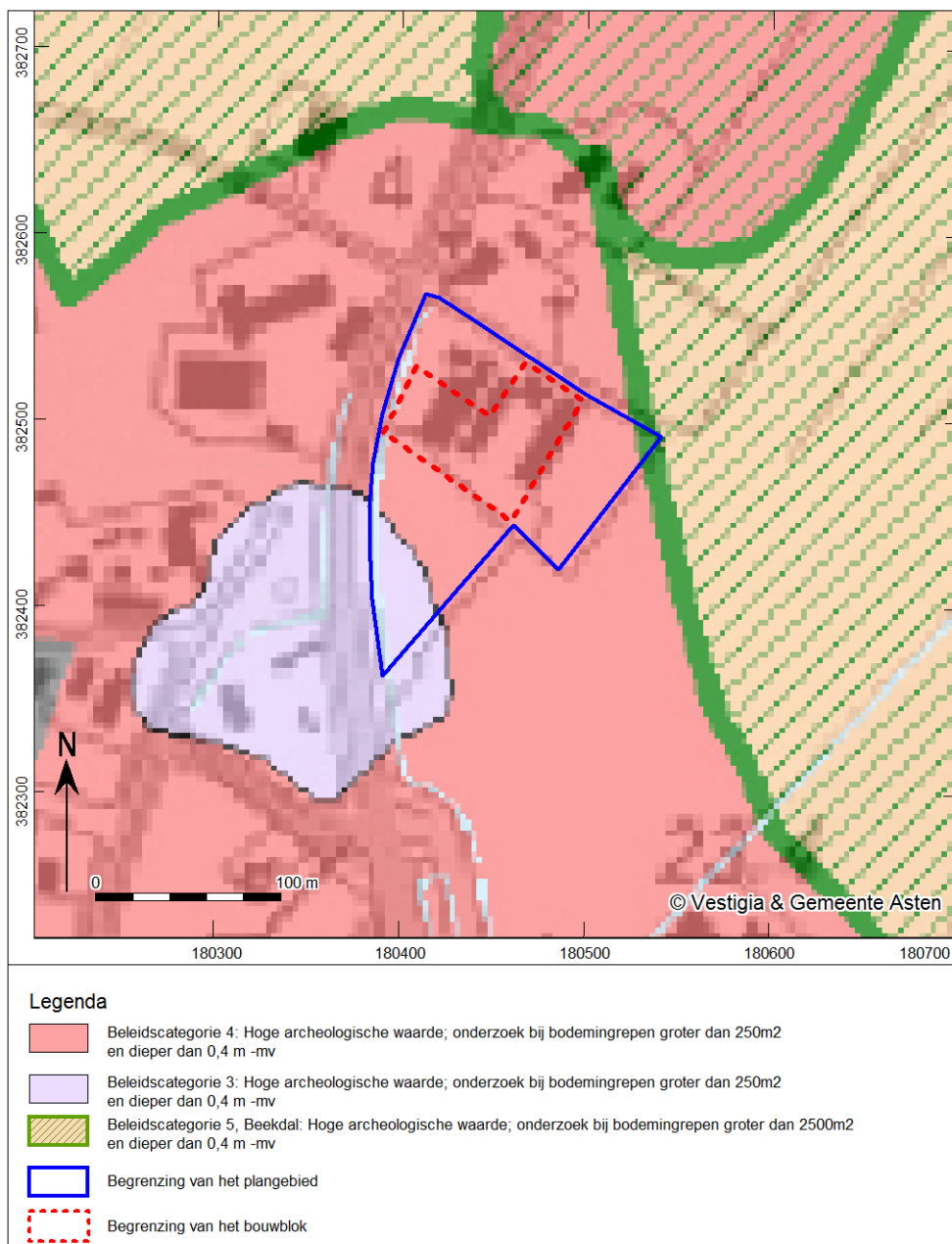
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

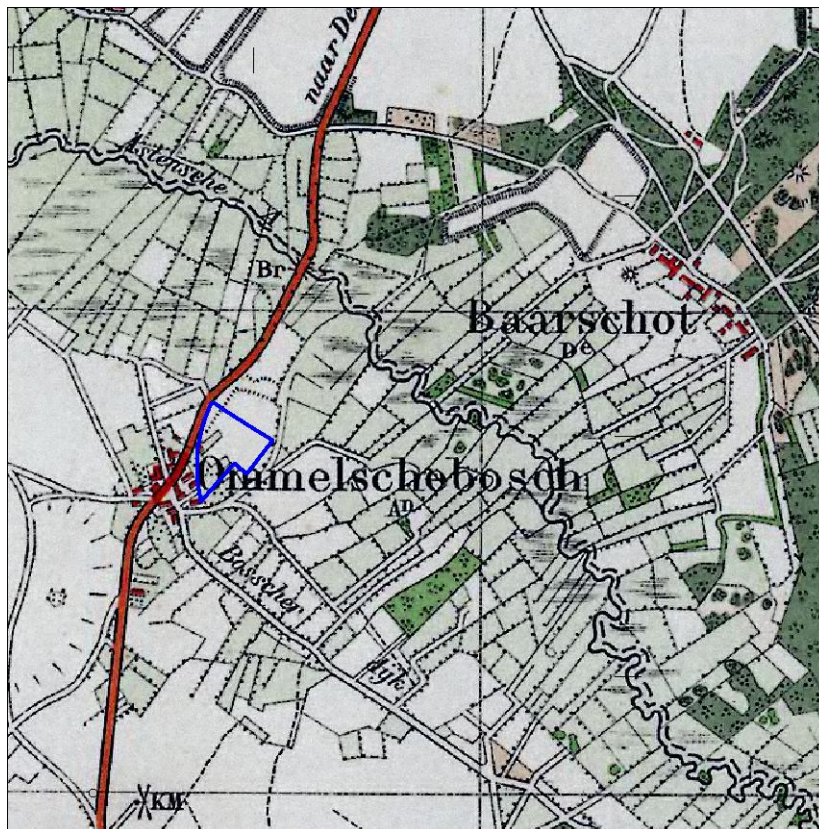
Afb. 3 Het AHN geprojecteerd op het plangebied, waarbij rood relatief hoog gelegen is en blauw laag gelegen

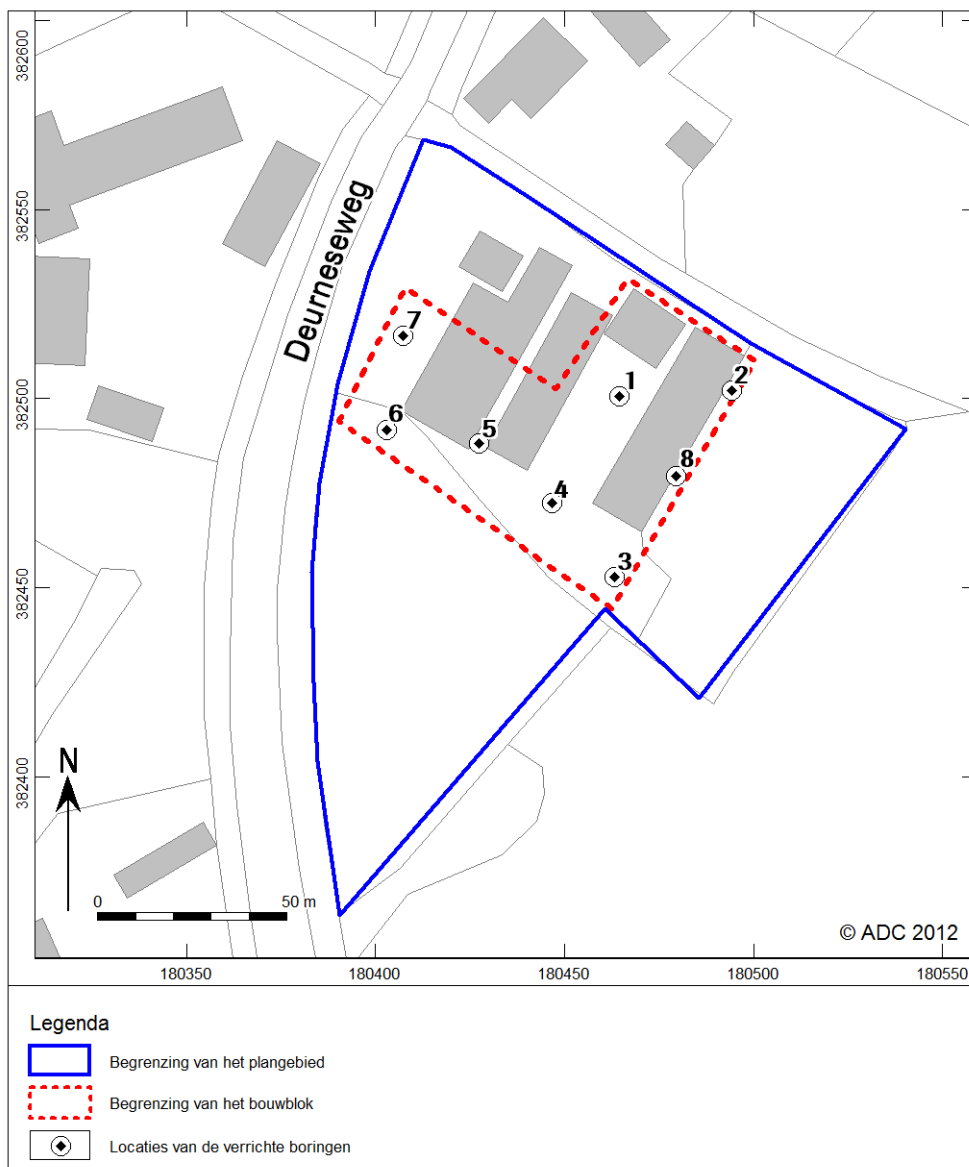
Afb. 4 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden en ARCHIS-meldingen

Afb. 5 Locatie van het plangebied op de archeologische beleidskaart van de gemeente Asten

Afb. 6 Bonnekaart uit 1917

Afb. 7 Boorpuntenkaart

Bijlage 1 Boorgegevens

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maatvlidhoogte (m) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsot soort	bijmenging	zandmedaan	kleur	kalkgehalte	antropogene bijmengingen	bodemhorizonten	overig
1	180.465	382.501	24,1	0	35	zand	zwak siltig;matig humeus; zwak grindig	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos veel baksteen			
				35	105	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	bruin	kalkloos			spoor gele vlekken;basis scherp
				105	130	zand	zwak siltig	matig fijn	geel-oranje	kalkloos		C-horizont	
2	180.494	382.502	24,3	0	40	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos			opgebrachte grond
				40	50	zand	zwak siltig	matig fijn	geel	kalkloos			opgebrachte grond
				50	90	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos			spoor gele vlekken
				90	130	zand	zwak siltig	matig fijn	bruin-geel	kalkloos			veel gele vlekken;omgewerkte grond;basis scherp
3	180.463	382.453	24,3	130	160	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs	kalkloos		C-horizont	
				0	20	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos			omgewerkte grond
				20	75	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos weinig sintels			sintel op 75;basis scherp
4	180.447	382.472	24,0	75	100	zand	zwak siltig	matig fijn	geel-oranje	kalkloos		C-horizont	spoor roestvlekken
				0	45	zand	matig siltig	matig grof	geel-bruin	kalkloos weinig sintels;veel puinresten			omgewerkte grond;gestuit op 45, tot 3 x toe
5	180.427	382.488	23,9	0	30	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	licht-bruin-grijs	kalkloos			
				30	80	zand	matig siltig;matig humeus	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkloos weinig puinresten			omgewerkte grond
				80	130	zand	zwak siltig	matig fijn	bruin-geel	kalkloos			omgewerkte grond;veel gele vlekken

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maaielhoopte (m) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	antropogene bijmengingen	bodemhorizonten	overlig
6	180.403	382.492	23,9	130	160	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs	kalkloos		C-horizont	
				0	30	zand	zwak siltig;matig humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos			
				30	130	zand	zwak siltig;matig humeus	matig fijn	donker-grijs	kalkloos	weinig baksteen		slootvulling;basis scherp
7	180.407	382.517	24,2	130	160	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-grijs	kalkloos		C-horizont	
				0	30	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos			
				30	80	zand	zwak siltig	matig fijn	donker-bruin-grijs	kalkloos			
				80	130	zand	zwak siltig	matig fijn	geel-bruin	kalkloos			veel gele vlekken;basis scherp
				130	160	zand	zwak siltig	matig fijn	geel	kalkloos		C-horizont	
8	180.480	382.480	24,1	0	20	zand	zwak siltig;zwak humeus	matig fijn	licht-bruin-grijs	kalkloos			
				20	115	zand	zwak siltig;matig humeus	matig fijn	bruin-grijs	kalkloos	weinig sintels		weinig gele vlekken;basis scherp
				115	140	zand	zwak siltig	matig fijn	licht-geel-grijs	kalkloos		C-horizont	